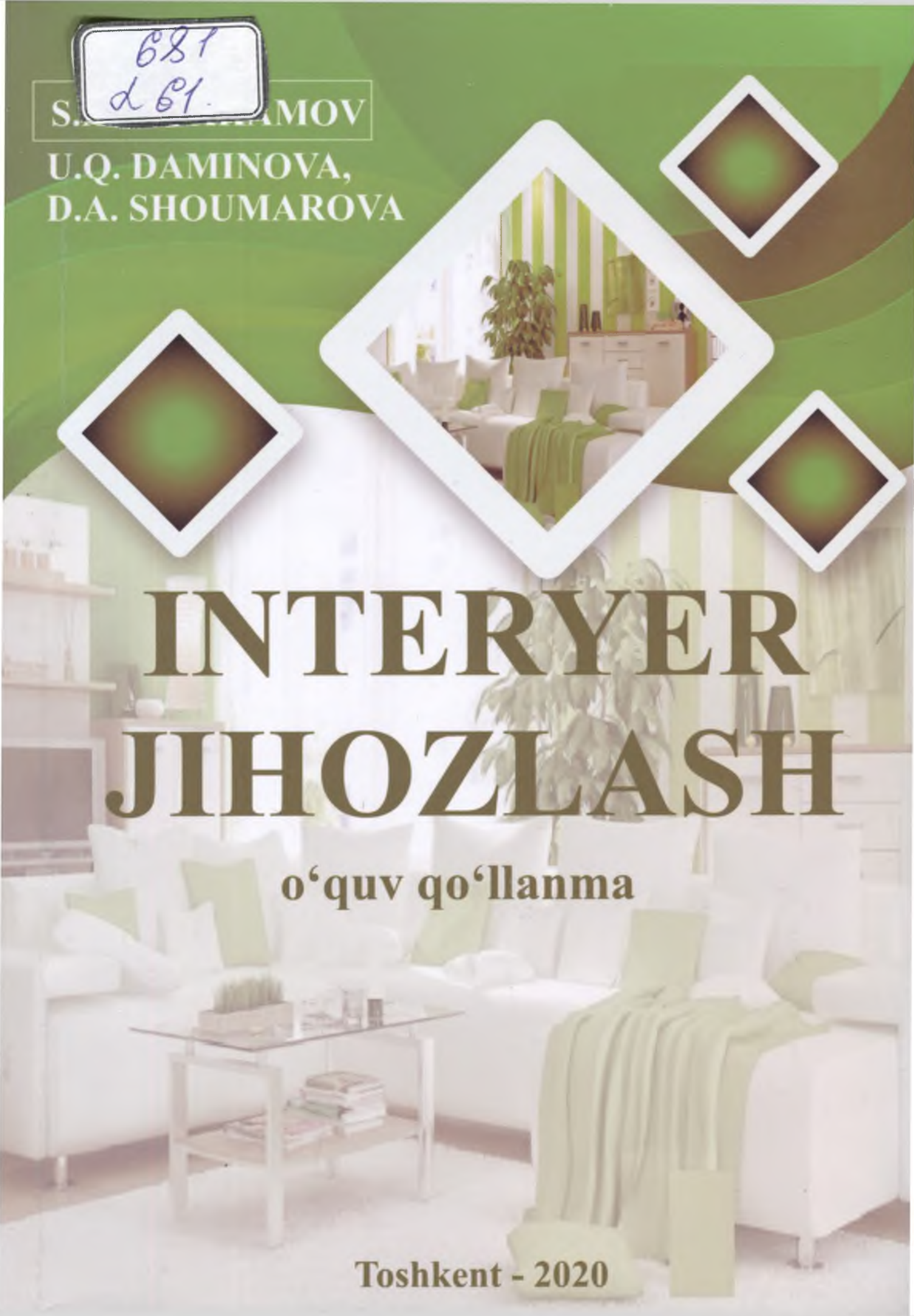

681
d. 61.

S. DAMINOV

U.Q. DAMINOVA,
D.A. SHOUMAROVA

INTERYER JIHOZLASH

o'quv qo'llanma

Toshkent - 2020

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QURILISH VAZIRLIGI

TOSHKENT ARXITEKTURA – QURILISH INSTITUTI

Maxkamov S. A., Daminova U.O., Shaumarova D.A.

INTERYER VA JIHOZLASH

5150900-Dizayn, 5341000- “Arxitektura” va 5150900 -“ Interyer va
landshaft dizayni” ta’lim yo’nalishlari uchun o’quv qo’llanma

TOSHKENT- 2020

UO'K 004.35(075.8
KBK 32.965ya73
I-61

Interyer jihozlash [Matn] : darslik / S.X.Maxkamov [va boshq.]. -
Toshkent : Shafoat Nur Fayz, 2020. - 144 b.

Ushbu "Interyer va jihozlash" nomli o'quv qo'llanma 5150900- Dizayn, 5341000 - "Arxitektura" va 5150900 - "Landshaft dizayni va interyer" o'quv yo'nalishlari uchun mo'ljallangan. Ushbu yo'nalishda tahsil oladigan talabalarga o'tiladigan o'quv dasturga muvofiq holda yozilgan.

Qo'llanma nafaqat talabalarga nazariy berilgan bilimlarni mustahkamlashga imkoniyat beradi, balki interyerni jihozlash fanidan berilgan amaliy vazifalarni bajarishda muhim ahamiyatga ega.

O'quv qo'llanma hozirgi kunga kelib kompyuter dasturlarida interyer loyihalash va unda qo'llaniladigan tarixiy va zamonaviy uslublar, hamda xona interyerida pardozlash ishlarida qo'llaniladigan bir qator ashyolar haqida umumlashtirilgan asosiy ma'lumotlar keltirilgan.

ISBN: 978-9943-6739-0-8

Tuzuvchilar:

S.X.Maxkamov t.f.n., dotsent.
U.O.Daminova assistent.
D.A.Shaumarova assistent.

Taqrizchilar:

A.N.Umarov a.f.n.
Z. E.Matniyozova dotsent

© S. A. Maxkamov va boshqalar
© "Shafoat Nur Fayz", 2020

KIRISH

“Mamlakatimizda ta’lim-tarbiya sohasini barcha bo’g’inlari – maktabgacha ta’lim, maktab, o’rta maxsus, va oliy ta’lim tizimini takomillashtirish, yangi muassasalarini bunyod etish va mavjudlarni qayta ta’mirlash bo’yicha olib borilayotgan ishlar yoshlar komolotida o’z samarasini beradi”

Shavkat Mirziyoyev

Inson paydo bo’lib, tug’ilib, rivojlanib borar ekan o’qib, bilim olishga yangilikka intilishga ishtiyoqi oshib boradi. Bugungi kunda Respublikamizda yosh avlodga uzluksiz ta’lim berish va uni tarbiyalash jarayonini qamrab oladigan bir qancha ta’lim tizimlari mavjud. Ma’lumki, ushbu soha islohotlarining dastlabki bosqichida ikkita asosiy hujjat – O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risidagi” va “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi to’g’risidagi” qonunlari qabul qilingan. Mamlakatimizda milliy ta’lim tizimida maktabgacha ta’lim, umumiy o’rta ta’lim, o’rta maxsus, kasb-hunar ta’lim, oliy ta’lim, oliy o’quv yurtidan keyingi ta’lim, kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash ta’limni qamrab oluvchi yangi uzluksiz va izchil tizim samarali faoliyat ko’rsatib kelmoqda. Shuningdek, oliy ta’limning bakalavriat va magistrlar tayyorlashni nazarda tutuvchi ikki bosqichli tizim, doktorantura faoliyati, kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash bo’yicha ta’lim muassasalari islohotlarining samarasidir. Yangi milliy ta’lim standartlarni ishlab chiqish va joriy etish, yangi darsliklar va maxsus o’quv qo’llanmalar yaratish orqali ta’lim jarayonining mazmuni tubdan takomillashtiriladi.

Prezidentimizning 2017-yil 7-fevraldagi “O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha Harakatlar strategiyasi to’g’risida” gi farmonida ijtimoiy soha, xususan, ta’lim va ilm fan sohalarini rivojlantirish borasida bir qator vazifalar belgilangan.

Hujjatda ta'lim muassasalarining moddiy texnik bazasi mustahkamlash, yangi ta'lim muassasalarini qurish, ta'mirlash, barobarida ularni zamonaviy o'quv va laboratoriya jihozlari, kompyutr texnikasi va o'quv metodik qo'llanmalar bilan ta'minlash nazarda tutilgan. 2017- 2021 yillarda oliy ta'lim tizimni tubdan takomillashtirish dasturini ishlab chiqish, o'quv dasturlarni yanada takomillashtirish o'sib kelayotgan yosh avlodlarga zamin bo'la oladi. Xususan Prezidentimizning "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risida" gi 2017-yil 20- apreldagi PQ 2909-son qarori talablari asosida ta'lim sifatini ijtimoiy iqtisodiy sohalarida olib borilayotgan islohotlar talablarga bog'liq yuksak darajada ko'tarish shuningdek, uzluksiz ta'lim tizimida ta'lim sifatini nazorat qilishni yanada takomillashtirish, o'quv jarayoni samaradorligini xolisona baholanishini nazorat qilish sohasida davlat siyosatini amalga oshirish maqsadida "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi-ning 2017-yil 18-iyuldagi " 515- sonli qarori qabul qilindi.

Ta'lim jarayonini yuksaltirish maqsadida oliy ta'lim muassasalaridagi ta'lim jarayonini, oliy ta'limning o'quv reja va dasturlarini yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitish usullarini keng joriy etish. magistratura ilmiy ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangilash va zamonaviy tashkiliy shakllarni joriy etish asosida yanada takomillashtirish. Talabalarni yangi avlod o'quv adabiyotlarni yaratish va ularni oliy ta'lim muassasalarining ta'lim jarayoniga keng tatbiq etish, oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv metodik va ilmiy adabiyotlar bilan ta'minlash shu jumladan, eng yangi xorijiy adabiyotlarni topib tarjima qilish, axborot resurs markazi fondlarini muntazam yangilab borishga qaratilgan chora tadbirlar asosida talabalarni bilim salohiyatini oshirishga qaratilgan.

Bundan kelib chiqadiki, har bir soha rivojlanib borayotgan bir davrda san'at va dizayn yo'nalishlarida ham kundan kunga yangilanish o'sish ildamlab bormoqda. O'z-o'zidan ma'lumki "Interyer va jihozlash" fani bo'yicha ta'lim berishning asoslarini belgilash fanning maqsad vazifalari va mazmuni tushunchalarini yangi pedogogik nuqtayi nazardan izohlash o'quvchilarni ma'navyatini ongini dunyoqarashini shakllantiradigan milliy tamoyillarga asoslangan holda fanning mazmun mohiyatini

chuquriroq yorita berishimiz oldimizgagi muhim vazifa desak mubolag'a bo'lmaydi. Hamma narsani tub mohiyati bo'lgani kabi ushbu fanni o'rganishda ham qadim tarixga yuzlansak san'at, interyer, dizayn, jihoz tushunchalarini kelib chiqish zamini rivojlanish bosqichlari ushbu fanni mazmun mohiyati bugungi kundagi fan bo'yicha yangiliklari innovatsion texnologiyalarni qo'llanilishi chuqur yoritib beriladi. Har bir fan o'sha paytni holatidan kelib chiqiladigan bo'lsa, hozirda ushbu fan ayni dizayn sohasidagi yangiliklarni har bir interyerni mohirlik bilan dizayn qilishni ham amaliy hamda nazariy o'rganiladi. Chunki, interyer dizayn sohasida bugungi kunda ildamlab kelinayotgan soha bo'lib qancha yoritsak shuncha yangilik rivojlanish bo'lmoqda.

Ushbu fan bo'yicha ko'plab professor o'qituvchilar o'z izlanishlarini olib borishgan va olib borishmoqda. Xususan, dizayn va arxitektura yo'nalish mutaxassislari bu borada o'z taklif va mulohazalari bilan yangiliklar kiritishgan. O'quv qo'llanmalarda o'z me'yorlaridan kelib chiqqan holda talabalarga bilim olishlarida interyer sohasida zamin bo'la oladigan manbalar kelitirilgan. Ushbu o'quv qo'llanma ham zamindigi o'quv qo'llanmalarga me'yorlarga tarixga asoslangan holda, ulardan farqli ravishda hozirgi kundagi interyer dizayn yo'nalishida yangi innovatsion o'zgarishlar kundan kunga kashf etilayotgan interyer jihozlari, interyer qo'l texnikasida ishlash usullari, innovatsion yangi texnologiyalarga asoslangan holda pardoqlash ashyolari, kompyutr texnikasidagi bir qancha dasturlar yangidan yangi yoshlar tomonidan kashf etilayotgan uslublar ma'lumotlarni olishingiz mumkun. O'quv qo'llanmada fan bo'yicha me'yorlardan uzoqlashmagan unga tayangan holda bugungi kundagi interyer yangiliklari talabalarining ishlaridan namunalar o'z aksini topgan. Yoshlarni kuchli nozik qalb egasi qilib tarbiyalash uchun eng avvalo ularning qalbida san'atga mehr uyg'otishimiz joiz bo'ladi. Bu esa o'z navbatida oliy o'quv yurtlariga o'qitilayotgan maxsus fanlarni chuqur va asosli bo'lishini taqazo etadi, pedagoglarni zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi.

Shunday ekan, kelajak avlodlarning qanday bilim olishi ularga berilayotgan bilimning zamini shu kundan boshlanar ekan har bir ma'lumot har bir so'z besamar bo'lmasligi uchun maqsadimizni aniq

qo'yishimiz joiz bo'ladi. Ta'lim sohasida hozirgi kundagi o'zgarishlar va yosh avlodlarni har bir jabhada qo'llab-quvvatlashlar ezgu niyatlarimizni ro'yobga chiqishiga xizmat qiladi. Vatanimizni rivojlanishi yo'lidagi harakatimiz ertami-kechmi o'z samarasini beradi.

I – BOB.

INTERYER JIHOZLASH NAZARIYASI

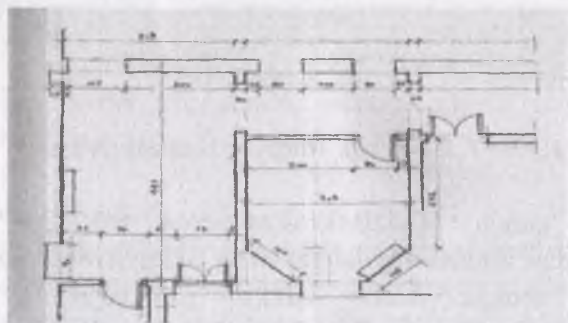
1.1. Interyer jihozlash faninig maqsad va vazifalari **Interyer tushunchasi. Interyerda rang**

Ushbu fan orqali o'quvchilar interyerni jihozlash, ya'ni binoning ichki (interyer) va tashqi eksterer ko'rinishini qog'ozda grafik ko'rinishida ko'rsata olish va arxitekturaviy kompozitsiyani va interyerda jihozlarni to'g'ri tanlash ketma-ketligini, interyer va undagi jihozlarni mutanosibligini mohironalik bilan ishlata olish, bugungi zamon talab darajasidagi bezak elementlarini to'g'ri qo'llash o'zlashtirish malakalariga ega bo'ladilar. Shu bilan bir qatorda o'quvchilar bu predmet orqali binolarning konstruksiyalarini, binoning qanday bo'laklardan tashkil topganligini, uning qismlarini ham nazariy ham amaliy holda o'zlashtiradilar. Undan tashqari bu bo'limda o'quvchilar arxitekturaning kompozitsion jihatlarini, ya'ni: hajmiy fazoviylikni, binoning arxitekturaviy elementlarini va ularning shakllarini, tektonik tizimlarini, mutanosiblik (proporsiya)ni, miqyos (masshtab)ni, binoni atrof-muhit bilan bog'lashni, uning landshaftini o'rganadilar. Bularning hammasi arxitekturaviy vazifalarni amalga oshirishdagi kompozitsion, funksional va konstruktiv yechimlarning majmuasi hisoblanadi.

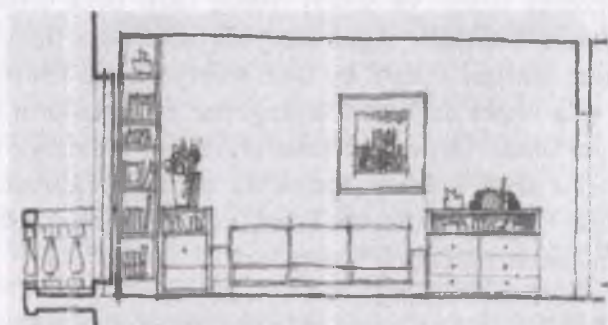
Ushbu o'quv qo'llanmani qilishdan asosiy maqsad dizayn yo'nalishida tahsil oladigan talabalarni interyer jihozlashdagi nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi. Ushbu mavzu bo'yicha bir qancha o'quv qo'llanmalar va darsliklar qilingan. Bulardan A.A. Saidov "Ergonomika" bo'yicha interyer jihozlari turar joy va jamoat binolari haqida" nazariy va amaliy yoritib berilgan. M. Roziqberdiyevning 2014 yilda chiqarilgan, Bino interyer jihozlari va arxitekturasini loyihalash" o'quv qo'llanmada ham binolarning arxitektura yechimi va ularni bajarish texnologiyasi, interyer yechimlari, interyerlari bo'yash texnologiyasi interyerlarda qo'llaniladigan tarixiy va zamonaviy uslublar bo'yicha, kompyuter dasturlarini interyerda qo'llash, ularda tashqari jahon adabiyotlarida Gilles Roninning „Interyer dizaynni chizish“ qo'llanmasida bir qancha interyer qurish

qoidalari, jihozlashdagi muhim qoidalar batafsil yoritilgan. Ushbu qo'llanmada avval qilingan qo'llanmalardan farqli ravishda interyerni jihozlashdagi muhim talab va takliflar turar joy va jamoat binolarni interyer loyihalashdagi muhim qoidalar keltirilgan. O'quv qo'llanmaning o'ziga xosligi va qulayligi, uning asosan amaliy kursdan iboratligi va predmetining maxsus rasmlar namunalari orqali ko'rsatib berilganligi, bugungi zamon talabi darajasidagi ashyo, bezak elementlaridan ustaomona foydalanishlarga to'xtalib yoritib beriladi. Har bir interyer echimida uslublardan mohirlik bilan yondashilganligi unda qo'llangan ham tarixiy ham zamonaviy uslublarning interyerda qanday yechim topishi chuqur yoritib berishga asoslanadi. Ishchi o'quv dasturidan farqli ravishda mavzularga o'zgarish va qo'shimchalar kiritilgan. Undan tashqari interyerni qo'l grafikasi orqali yoki kompyutr grafikasi orqali loyiha qilish tushunarli yoritib berilgan. Interyer ishlashda birinchi muhim vazifa xonani eskizlab olishdir. Interyer eskizlarini chizishdan oldin, uni me'moriy qismi o'rganib chiqiladi. Shular asosida kompozitsion yechim qidiriladi. Bir necha xil variantlar qidirilib, ulardan eng yaxshisi va mosi tanlanadi. Eskiz chizganda kompozitsiya biron-bir maqsadga yoki tarixiy voqeaga bog'lansa maqsadga muvofiq bo'ladi. Albatta bunda har bir xonaning vazifasi e'tiborga olinadi. Mehmonxona va oshxona o'z xususiyatlariga ega. Kompozitsiya yechimini topayotgan paytda ushbu xususiyatlar yo'qolib ketmasligi kerak. Biror xona interyerini chizishdan oldin o'sha xonani tarhini (plan) chizishimiz kerak 1.1.1-rasm. Buning uchun qurilgan inshootga borib, xonaning o'lchamlari olinadi. Xonaning uzunligi, eni, balandligi. Keyin deraza, eshik o'lchamlari va ularning chuqurligi batafsil o'lchanadi. Ana shu o'lchamlar asosida, masshtab bo'yicha xona planiga mebellar joylashtiriladi. Bu yerda avvalo insonlarga qulaylik yaratish haqida bosh qotirish kerak. Oldiniga qoralama eskizlar, keyin esa masshtab bo'yicha aniq chizmalar chiziladi. Interiyerni plani tayyor bo'lgach uning perspektiv ko'rinishi chiziladi. Qarash nuqtasi belgilanib interyerni tanlangan burchagi ko'rsatiladi eng avvalo interyerni balandligi qo'yiladi va chizma chiziladi. Xona plani tayyor bo'lgach, devor va shift qismining kompozitsion yechimi o'ylab topiladi. Xona interyerining xona

o'lchamlari qarash nuqtalari qo'yiladi. Planni tayyor qilingach devor yoyilmalari chiziladi. Har bir devor ko'rinishi u yerda nima joylashgani ko'rsatiladi 1.1-2-rasm.

1.1-1 rasm. Xona tarhi.

1.1.2-rasm. Devor yoyilmasi.

Bunda mebellar joylashuvini esdan chiqarmaslik kerak. Qorallama chizmalar tayyor bo'lganidan keyin, masshtab bo'yicha devor yoyilmalari chiziladi. Bu orqali har bir devordagi kompozitsiyani aniq ko'rishimiz va ustalarga aniq o'lchamlar berishimiz mumkin. Har bir devor alohida-alohida chiziladi. Bu payt dizayner ushbu interyer ichida o'zini tasavvur eta olishi kerak.

Qarash nuqtasi interyerni ko'rishda muhim hisoblanadi. Nuqtani qanday qo'ysak interyerni balanroqdan o'rtadan yoki pastroqdan agarda interyerni shift qismiga ko'proq urg'u berilsa ufq nuqtasi pastroqdan yoki aksincha pol qismini aniqroq ko'rsatilsa ufq chizig'i tepadan olinishi maqsadga muvofiq (1.1.4-rasm).